

Rezultati testiranja osmukalnikov cvetnega prahu na slovenskem tržišču

Nataša Lilek, natasa.lilek@czs.si, in Boštjan Noč bostjan.noc@czs.si

V letinah, kakršna je bila lanska, lahko čebelar ob kolikor toliko optimalnih zunanjih razmerah slabo letino medu nadomesti z osmukanjem cvetnega prahu. Seveda ima pri tem glede na svoj panjski sistem možnost izbire, na kakšen način se bo lotil odvzema cvetnega prahu osmukanca. Zaradi čebelnjakov in AŽ-panjev večina čebelarjev uporablja zunanje osmukalnike za cvetni prah, vse več mlajših čebelarjev, ki šele vzpostavljajo svoja čebelarstva, pa se odloča za nakup panjev s povečano podnico, ki omogoča namestitvev notranjega osmukalnika.

V minulih treh letih smo pod drobnogled vzeli zunanje osmukalnike, ki jih je mogoče kupiti na našem tržišču, saj te še vedno uporablja večina čebelarjev. Preverjali smo, kako se obnese njihova namestitvev na čebelje panje, kako se med celotnim obdobjem osmukavanja spreminja material, iz katerega so narejeni, ali so osmukalni predalčki dovolj zračni in niso podvrženi plesnjenju, ter seveda, kakšna je njihova učinkovitost oz. bolje rečeno donosnost. Testirali smo pet najpogosteje uporabljenih osmukalnikov, ki so dosegljivi na našem tržišču in ki so predstavljeni pod oznakami A, B, C, D in E. Ugotavljali smo tako prednosti kot tudi pomanjkljivosti posameznega tipa osmukalnika, praktično pa je bilo pri večini osmukalnikov tako, da jih brez domače predelave ni bilo mogoče namestiti na žrela panjev.

Med testiranjem smo uporabili po tri osmukalnike vsakega tipa. Čebelje družine v panjih, na katere smo namestili osmukalnike, smo prej popisali ter ocenili njihovo živalnost oz. moč, in sicer kot dobre,

Panji z nameščenimi osmukalniki, vključeni v testiranje

povprečne in slabe. Vsak tip osmukalnika je bil torej nameščen na slabi, povprečni in dobri družini. Po enem tednu smo osmukalnike med skupinami družin zamenjali. S tem smo želeli izključiti vpliv družine na večjo oz. manjšo donosnost cvetnega prahu.

Pomanjkljivosti in prednosti posameznega osmukalnika

Osmukalnik A

Osmukalnik A je sicer mogoče namestiti razmeroma preprosto, saj ga pred namestitvijo ni treba predelati. Ima pa več drugih slabših lastnosti: vezna plošča, ki naj bi bila ozadje za

pritrditvev na panj, je izjemno občutljiva in se lahko dokaj hitro odlomi; v nekaterih primerih je namestitvev težavna zaradi različno velikih brad; osmukalna mrežica nima dobrega patenta za odpiranje oz. zapiranje, saj je njeno odprtje oz. zaprtje povzročil že blag sunek vetra; odprtine na osmukalni mrežici so dokaj široke, zato večina čebel, obloženih s cvetnim prahom, skozi njih prehaja brez težav; ker je osmukalni predalček sestavljen iz več delov, ga je težko čistiti, tako da lahko cvetni prah zastaja za robovi predalčka, tam pa se po navadi razvije plesen. Poleg tega je zaradi več sestavnih delov zelo nepraktičen za uporabo. Tudi donosnost cvetnega prahu je bila zelo slaba.

Osmukalnik B

Osmukalnika B brez poprejšnje predelave ni bilo mogoče namestiti na AŽ-panje. Za trdno namestitvev smo morali uporabiti tudi žeblje, zato so se pri večini pojavile odprtine in razpoke, skozi katere so čebele prehajale brez težav in se tako izognile osmukalniku. Zaradi težavne namestitvev smo morali uporabiti različna tesnila, npr. spužve in lepilne trakove, s katerimi smo čebelam preprečili prehajanje v panj mimo osmukalne mrežice, saj bi to seveda vplivalo tudi na rezultate donosnosti osmukalnika. Ker so izdelani iz nekoliko mehkejših plastike, so se pod vplivom sonca zvijali, zato so se pojavljale dodatne odprtine, skozi

katere so čebele lahko uhajale v notranjost. Osmukalni predalčki ne vsebujejo dovolj odprtin, zato so zelo nezračni. Po navadi so v njih še dodatne zareze, v katerih se je pogosto začela razvijati plesen. Tudi te osmukalnice je zelo težko čistiti, saj zareze v predalčkih onemogočajo dostopnost do vseh kotičkov. Različica tega osmukalnika v nekoliko drugačni izvedbi – tudi to je mogoče dobiti na našem tržišču – je ustreznejša zlasti zaradi nekoliko večjega in značilnejšega predalčka brez zarez. Po donosnosti se je ta osmukalnik v treh letih izkazal kot najdonosnejši, čeprav ima veliko pomanjkljivosti predvsem zaradi samega materiala, iz katerega je izdelan. Tudi osmukalna mrežica, katere odprtine so trapezaste, ima nekoliko ožji prehod, to pa naj bi bilo koristno zato, da čebela pred vstopom v panj ne bega preveč časa po njej.

Osmukalnik C

Osmukalnik C je izdelan iz lesa. Tudi pri njegovem nameščanju smo imeli težave, saj smo morali vezno ploščo, ki jo je treba pritrčiti na pročelje panja, nekoliko odrezati. Tako kot plastika se tudi pločevinasta streha na soncu zelo segreje, leseni deli pa so bolj podvrženi plesnenju, še posebej, če je stojišče v nekoliko bolj vlažnem okolju. Tudi osmukalni predalček utegne biti zelo problematičen, saj se na njegovih delih zaradi vlage zelo rada pojavi črna plesen. Ker plesni razvijajo hife, ki se zarijejo v globino lesa, takšnega lesenega predalčka pa ni več mogoče očistiti (ne pomaga niti čiščenje s smirkovim papirjem). Težavo plesnenja lesenih predalčkov v tujini rešujejo tako, da cvetni prah, namenjen prehrani ljudi, pobirajo na vsake štiri ure, za vsak osmukalnik pa imajo dvojni osmukalni predalček. Ko poberejo štiriurni donos cvetnega prahu, osmukalni predalček zamenjajo z novim. Iz zamenjanega odstranijo cvetni prah, ga temeljito očistijo in dajo v toplotno komoro, da se posuši. S tem onemogočajo razvoj in rast plesni na njem. Večkrat je težavo povzročal tudi patent, ki drži osmukalni predalček, saj je narejen iz razmeroma mehke pločevine, ki se je po odzemanju in nameščanju predalčka začela zvijati. Te težave smo opazili pri osmukalnikih C, D in E.

Osmukalnik D

Čeprav je osmukalna mrežica tudi pri tem osmukal-

niku trapezaste oblike, donosi niso bili boljši, saj so odprtine nekaj mikronov širše kot pri običajnih odprtinah, tako da je več čebel brez težav vstopilo v notranjost panja, zaradi česar je bila manjša tudi donosnost cvetnega prahu. Na podlagi donosnosti vseh osmukalnikov lahko rečemo, da je bila donosnost **osmukalnikov C in D** srednje dobra.

Osmukalnik E

Lani smo testirali tudi **osmukalnik E**. Od preostalih se najbolj razlikuje po tem, da je narejen po principu notranjega osmukalnika. Čebele tako normalno vstopajo v panj, saj je osmukalna mrežica skrita v notranjosti, iz njega pa izletavajo nad njo. Zaradi svoje velikosti je nekoliko nepraktičen, sicer pa smo ugotovili, da je leseni material (vezna plošča) še bolj podvržen vplivom plesnenja. To se ni pojavilo samo v osmukalnem predalčku, ampak tudi na drugih lesenih delih osmukalnika. Najbolj so bili plesnenju podvrženi osmukalni predalčki, z njihovih sten pa plesni nikakor nismo mogli več odstraniti. Po donosnosti je ta osmukalnik eden izmed boljših, saj je bil na podlagi leto dni trajajočega testiranja drugi najdonosnejši.

Pri vseh uporabljenih osmukalnikih je velike težave povzročalo nabiranje kapljic vode na notranji strani strehe in kapljanje vode v osmukalne pre-

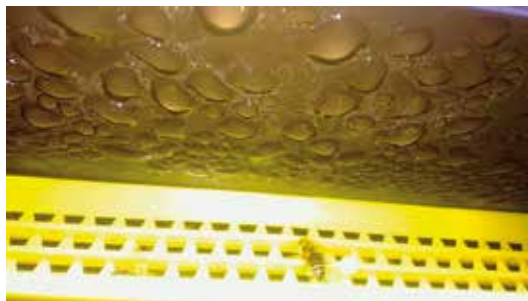
Težavno nameščanje osmukalnika

Plesniv osmukalni predalček

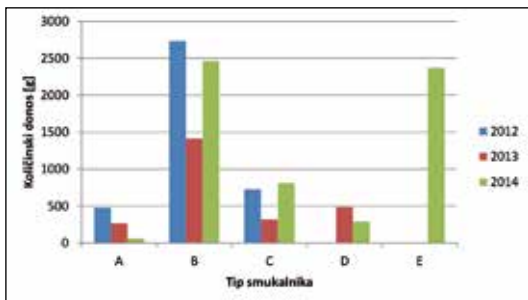
Zareze v osmukalnem predalčku, v katerih zastaja cvetni prah, to pa ob nerednem čiščenju povzroča plesenje.

Kondenz, ki se kot posledica ventiliranja čebel nabira na strešici osmukalnika.

dalčke s svežim cvetnim prahom. Po vsej verjetnosti kondenz vpliva tudi na pojavljanje plesni v predalčkih, zato jih je treba vsak dan temeljito očistiti. Vsem čebelarjem svetujemo, da so pri pridelavi cvetnega prahu osmukanca kar se da skrbni in vestni. Na podlagi testiranega smo čebelarji za zdaj prepuščeni sami sebi. Ponudba na tržišču je različna, zato tudi tehnologinja pridelave cvetnega prahu ni optimizirana. Po nakupu osmukalnikov jih moramo čebelarji doma velikokrat tudi predelati, nekateri pa zaradi njihove neučinkovitosti celo opustijo pridobivanje cvetnega prahu. Prav to je bil tudi povod, da se je ČZS skupaj z nekaterimi strokovnjaki s področja projektiranja in izdelave osmukalnikov na podlagi naših izkušenj glede pridobivanja cvetnega prahu lotila razvoja optimalnega osmukalnika. Prve prototipe bomo pre-

izkusili že letos, o rezultatih pa bomo poročali jeseni. Če se bo izkazalo, da sta ustrezna tako material kot donosnost teh osmukalnikov, bomo poskrbeli, da bodo na voljo tudi na tržišču in dosegljivi vsem slovenskim čebelarjem. ■

Graf 1: Donos posameznih tipov osmukalnikov v posameznih letih

Minilo je leto dni od sprejetja Resolucije o zaščiti kranjske čebele

Janez Gregori*, janez.gregori@gmail.com

Pričakoval sem, da bo nekdo podrobneje predstavil Resolucijo o zaščiti kranjske čebele (Ur. l. RS, št. 18/2014, z dne 14. 3. 2014), pa do zdaj v našem glasilu nisem zasledil ničesar o tem. Ker »resolucija opredeljuje vizijo in cilje na področju zaščite kranjske čebele v naslednjem obdobju ter predstavlja odgovor na izzive, s katerimi se sooča sodobno čebelarstvo«, sem pričakoval kaj določnejšega glede nujnih ukrepov pri reševanju naše čebele. Nisem se želel oglasiti takoj po sprejetju, ker bi – po naši slovenski navadi – to takoj označili kot kritiziranje. Mislim pa, imam vsaj vso moralno pravico povedati svoje mnenje o tem dokumentu.

Pri ČZS sem skoraj dve desetletji sodeloval v komisijah na področju vzreje matic in varovanja

kranjske čebele. Kar nekaj let sem bil član strokovnega sveta Priznane rejske organizacije za kranjsko čebelo. Kot biolog sem imel včasih drugačen pogled na njeno ohranjanje in selekcijo ter sem ga skušal tudi argumentirati, a uspeha svojih naporov nekako nisem videl.

Stanje z genetsko čistostjo kranjske čebele se je v zadnjem obdobju v Sloveniji slabšalo in storiti je bilo treba nekaj korenitega. Leta 2010 so se začele priprave za sprejetje nacionalnega programa zaščite kranjske čebele. Minister za kmetijstvo je za pravo programa imenoval delovno skupino (dr. Peter Kozmus, dr. Janko Božič, dr. Metka Pislak Ocepek, Boštjan Noč, Domen Jaklič, Lidija Lipič Berlec, David Kadunc), katere člani so bili po večini moji

* prof. biologije, čebelar